

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 6 - Number: 20 p. 83-94, Summer 2022

Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" ve "Türk İkiizleri" Adlı Çocuk Romanlarında Sevgi Değeri*

The Value of Love in Cahit Uçuk's Children's Novels "Gümüş Kanat" and "Türk İkiizleri"

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1071633>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
10.02.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
11.05.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.06.2022

Asya Studies

Öğrt. Ayşe Gül Deveci
Öğretmen / Millî Eğitim Bakanlığı,
ayseguldeveci183@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-8991-5543>

Doç. Dr. şerife Akpınar
Necmettin Erbakan Üniversitesi,
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi,
Türkçe Eğitimi ABD,
sakpinar07@gmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-2821-517X>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Öz

Sağlıklı ve huzurlu bir toplumun varlığı, evrensel ve toplumsal değerlerin korunup yaşatılmasına bağlıdır. Bu noktada bireylere özellikle çocuklara değer aktarımı büyük önem taşımaktadır. Bu aktarım aile ve okulun yanı sıra edebî eserlerle de sağlanabilmektedir. Edebî eserler, çocuğa zevk, eğitim ve okuma alışkanlığı kazandırmakla birlikte değer aktarımıyla onlara "iyi insan" olma yolunda ışık tutar. Çocuk edebiyatı çerçevesinde değerler eğitimine hizmet edebilecek eserler ortaya koyan yazarlardan biri de Cahit Uçuk'tur. Bu çalışmada yazarın "Gümüş Kanat" ve "Türk İkiizleri" adlı çocuk romanlarında bulunan "sevgi" değeri incelenmiştir. "Gümüş Kanat" MEB'in ilköğretim düzeyi için belirlemiş olduğu "100 Temel Eser" kapsamındadır ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında da yer almaktadır. "Türk İkiizleri" ise ulusal ve uluslararası alanda pek çok ödüle sahip bir eserdir. MEB'in belirlemiş olduğu ortak kök değerlerden olan "sevgi" değerinin "Gümüş Kanat"ta 48; "Türk İkiizleri"nde ise 61 kez yinlendiği tespit edilmiş; bu hâliyle eserlerde en çok yinelenen değer olması sebebiyle de çalışmaya konu edilmiştir. Çalışmada eserlerde bulunan sevgi değeri ve bu değerin alt değerleri olan insan sevgisi, aile sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, vatan sevgisi, kitap ve okuma sevgisi üzerinden verilmek istenen eğitsel iletiler üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda Cumhuriyet dönemi kadın yazarlarından olan Cahit Uçuk'un hayatı, edebî kişiliği söz konusu edilirken yazarın çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi de tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Değerler Eğitimi, Cahit Uçuk, Gümüş Kanat, Türk İkiizleri, Sevgi Değeri

Abstract

The existence of a healthy and peaceful society depends on the preservation and survival of universal and social values. At this point, transferring value to individuals, especially children, is of great importance. This transfer can be achieved through family and school as well as literary works. Literary works not only bring pleasure, education and reading habits to the child, but also shed light on the way of being a "good person" by transferring values. Cahit Uçuk is one of the authors who produced works that can serve values education within the framework of children's literature. In this study, the value of "love" in the author's children's novels "Silver Wing" and "Turkish Twins" will be examined. "Love Value" is within the scope of "100 Basic Works" determined by the Ministry of National Education for primary education level and is also included in the secondary school Turkish Textbook). "Turkish Twins", on the other hand, is a work that has many awards in the national and international arena. The value of "love", which is one of the common root values determined by the Ministry of National Education, is 48 in the "Silver wing"; It was found to be repeated 61 times in "Turkish Twins"; In this state, it has been the subject of the study because it is the most repeated value in the works. In the study, the educational messages that are intended to be given through the "love" value and sub-values "human love", "family love", "love of nature", "love of animals", "love of country", "love of books and reading" are emphasized. At the same time, while the life and literary personality of Cahit Uçuk, who is one of the women writers of the Republican period, is discussed, the place and importance of the author in children's literature has been tried to be determined.

Keywords: Turkish Education, Values Education, Cahit Uçuk, Silver Wing, Turkish Twins, Love Value

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Deveci, A. G. ve Akpınar, ř. (2022). Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" ve "Türk İkiizleri" Adlı Çocuk Romanlarında Sevgi Değeri. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(20), 83-94.

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanoğlu, varoluşundan bu yana içinde bulunduğu toplum ile sürekli bir etkileşim içerisinde olmuştur. Söz konusu etkileşimde “değer” kavramının rolü ise oldukça büyüktür. Sağlıklı bir toplumun ve sürdürülebilir bir kültürün temel yapı taşlarından birisi de sahip olunan değerlerdir. “Değerler, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel öğelerin tamamıdır.” (Demirel, 2010: 31). Sağlıklı ve huzurlu bir toplumun varlığı, evrensel ve toplumsal değerlerin korunup yaşatılmasına bağlıdır.

Toplumun temelini oluşturan çocuklar kültür ve değer aktarımı bağlamında bir köprü görevi görmektedir. Bir çocuk için değer eğitiminin başlangıç noktası, ailesidir. Okul çağına gelene kadar bireyin yaşantısını tümüyle etkileyen bu kutsal kurum, toplumca benimsenen değerlerin aktarılması konusunda da çok önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla aileler, değer aktarımında büyük önem arz eden bu rollerinin bilincinde olup sahip oldukları değerleri günlük yaşantılarına dâhil ederek bu konuda çocuklarına örnek birer ebeveyn konumunda olmalıdırlar. Çünkü millî ve evrensel değerleri bizzat ailelerinden göyerek bu değerleri içselleştiren bireyler, sağlam karakterli ve güzel tabiatlı bireyler olma yolunda da ilk adımlarını atmış olacaklardır. Değer aktarımı bağlamında özen ve dikkat gerektiren diğer bir husus ise değerlerin çocuğa okul-aile iş birliği çerçevesinde kazandırılması gerekliliğidir. Taşpınar’a (2009) göre aileler, çocuklarına değerleri kazandırırken verdikleri eğitimin, okulda verilen değerler eğitimi ile çatışmamasına dikkat etmelidir. Aile ile okulun, değerler eğitimi konusunda birbirlerine ters düşmeleri durumunda toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılmasında sorun yaşanacağı gibi eğitimin toplumsallaştırma işlevi de yerine getirilememiş olacaktır. İlk olarak ailede başlayan değerler eğitimi, eğitim kurumlarında çocuklara sözlü ve yazılı edebî zenginliklerle aktarılmaktadır. Değer aktarımı her ders bünyesinde yapılabileceği gibi özellikle Türkçe dersi, değer aktarımı için çok elverişli bir derstir. Okul çağında edebî eserler ile tanışan çocuk, hayatı boyunca karşısına çıkacak olan birçok farklı edebî tür aracılığıyla değerleri tanıyıp içselleştirme fırsatını yakalamış olacaktır. Çünkü edebî eserler, değerlerin gelecek kuşaklara aktarımını sağlayan önemli bir araçtır.

Çağdaş dil eğitiminin, yalnızca dilin kurallarının öğretilmeye çalışıldığı ve dilin yapısını oluşturan okuma, yazma gibi becerilerin sunulduğu bir alan olarak ele alınmasını eksik bir eğitim anlayışı olarak gören Tulumcu ve Tulumcu’ya (2015) göre değerler, dil eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. “Millî, manevî ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın katkısı son derece büyüktür. Öğrencilere metinler aracılığıyla değerler Türkçe öğretiminde kazandırılmaktadır.” (Ceran, 2018: 20). Dolayısıyla Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın, öğrenciye kazandırılması gereken değerler ve bu değerlerin öğrenci tarafından içselleştirilmesi adına önemli bir kılavuz olarak ele alınması gerekmektedir.

Edebî eserde değerleri görmek mümkündür. Bu konuda çocuğun ailesi ve öğretmenleri tarafından yapılacak olan eser seçimi büyük önem arz etmektedir. Demirel (2010: 70), Türk edebiyatında değer aktarımına önem vermiş ve eserlerini bu bilinçle kaleme almış olan şair ve yazarlardan bazı örnek isimler sıralayarak bahsi geçen bu edebiyatçıların eserlerinin çocuklara okutturulmasını uygun görmüştür ve bu düşüncesini de şu sözlerle ifade etmiştir: “Edebî eserlerin çoğu, insanı eğitmek maksadıyla yazılmıştır. Türk edebiyatında Yunus Emre, Mevlânâ, Nâbî, Namık Kemal, Ahmet Mithat, Tevfik Fikret, Mehmet Akif, Hüseyin Rahmi gibi pek çok yazar ve şair, eserlerini insana değerleri öğretmeyi amaçlayarak yazmıştır.”

Değer aktarımı noktasında edebiyatçılara önemli roller düşmektedir. Yazar ve şairler, değerleri doğru bir şekilde aktarabilen eserler kaleme aldıkları sürece değerler eğitimi alanına katkıda bulunmuş olacaklardır. Değer aktarımı konusundaki bir diğer önemli görev ise edebiyatçılarla birlikte ebeveynlere ve eğitimcilere düşmektedir. Çocukların doğru eseri seçmeleri konusunda rehberlik görevi üstlenen ebeveynler ve eğitimciler, içeriği hakkında kesin bir bilgiye sahip olmadıkları hiçbir eseri çocuklara önermemeli, onları doğru eserlerle tanıştırmelidirler. Çocukların seviyelerine uygun, onlarda estetik haz uyandıran, hayal dünyalarını biçimlendirip düş kurmalarını sağlayan; bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerine olumlu etki eden; millî, manevi ve evrensel değer aktarımını sağlayan metinler, ebeveynler ve eğitimcilerce tercih edilmesi gereken eserler olmalıdır.

Nitel araştırma kapsamına giren bu çalışma, Cahit Uçuk’un “Gümüş Kanat” ve “Türk İkiizleri” adlı çocuk romanlarında işlenen “sevgi” değerini ve bu değere bağlı alt değerleri tespit ederek eserlerin Türkçe eğitimi için önemini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Belirtilen bu amaç, çalışmanın ilk ve öncelikli amacı olup aynı zamanda Cumhuriyet dönemi kadın yazarlarından olan Cahit Uçuk’u tanıtır ve yazarın çocuk edebiyatındaki yeri ve önemini ortaya koymak ise çalışmanın bir diğer amacıdır.

Çünkü Cumhuriyet döneminin önemli kadın yazarlarından olan Cahit Uçuk'un gerek isminden ötürü yıllarca erkek bir yazar olarak bilinmesi gerekse de birçoğu ödüllü olan eserlerinin yeterince tanınmaması dolayısıyla Uçuk'u doğru bir şekilde tanıtip söz konusu eserleri hakkında bilgiler vermek bu çalışmanın diğeri bir amacı olma niteliğini almıştır. 17 Ağustos 1909 Selanik doğumlu olan Uçuk, 1935'te yazarlık yolunda ilk adımlarını atmış ve 7 Kasım 2004 tarihinde son nefesini verene kadar durmaksızın yetişkinlere ve bilhassa çocuk okurlara yönelik eserler kaleme almayı sürdürmüştür. Yazmış olduğu birçok eseri ile ulusal ve uluslararası alanda farklı ödüller almaya hak kazanmıştır. Aynı zamanda bu çalışma, alan yazında Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" ile "Türk İkipleri" adlı eserlerine yönelik "sevgi" değerini merkeze alan ilk çalışma olması sebebiyle önem taşımaktadır.

Çocuklar doğru eserlerle tanıştırdıkları sürece eserlerdeki değerleri doğru bir şekilde algılayıp içselleştirerek hayata geçirebileceklerdir. Değerlerini tanıyan ve bunun bilincinde olarak yaşayan bireyler aynı zamanda sağlıklı bir toplumun da teminatı olacaktır.

Cahit Uçuk'un Hayatı

Cumhuriyet döneminin ilk kadın yazarlarından olan Cahit Uçuk, 17 Ağustos 1909 tarihinde Selanik'te dünyaya gelmiştir. Babası İbrahim Vehbi Bey ile annesi Hadiye Hanım'ın Servet-i Fünun Dergisi'ne ve Hüseyin Cahit Yalçın'a olan hayranlıkları, yazara "Cahit" isminin verilmesinde en önemli etken olmuştur. Ebeveynleri, bir kız bebeklerinin dünyaya gelmesi durumunda ismini "Cahide"; bir erkek bebeklerinin dünyaya gelmesi durumunda ise ismini "Cahit" koyacaklarını belirterek Hüseyin Cahit Yalçın'a olan sevgi ve hayranlıklarını dile getirmişlerdir. İsminden ötürü yıllarca erkek diye bilinen Uçuk'a ilk olarak Cahide ismi verilmiş, bir süre sonra isminin sonundaki "e" sesi düşürülerek yazarın adı Cahit olarak değiştirilmiştir. "İsmi, henüz daha doğmadan ailenin çok sevdiği bir yazar olan Hüseyin Cahit'in adından alır: 'Cahide Üçok' diye yazıyor nüfus cüzdanında. Ama babasının Hüseyin Cahit Yalçın'a olan düşkünlüğü kuyruğundaki 'e'nin düşmesiyle noktalanıyor bir süre sonra. Kendisi de, 'Bana Cahide Hanım' gözüyle bakmayınız. Ben isminin sonundaki 'e' harfini Sirkeci'deki yokuşun başında bırakıyorum.' diyecektir çok geçmeden. Yazar, yaşamı boyunca çevresi ve okuyucuları tarafından 'Cahit Uçuk' olarak tanınacaktır." (Kaplan, 2003: 15)

Uçuk'un yaşadığı dönemde birçok yer gibi Selanik de siyasî çalkantılar içerisindedir. Gerek siyasî karışıklıklar gerekse Vehbi Bey'in görevi sebebiyle Uçuk ailesi; ara ara Malatya, Balıkesir, Diyarbakır, Samsun, Amasya ve İstanbul gibi farklı şehirlere yerleşir. Bu durum, Uçuk'un eğitim hayatını birçok kez sekteye uğratmıştır. Bütün zorluklara rağmen Uçuk, okumaya olan düşkünlüğünü hiçbir zaman yitirmemiştir. Dönemin şartları Uçuk'a iyi ve sürekli bir tahsil hayatı sunamamış olsa da kendi çabaları ve evinde aldığı özel dersler sayesinde sürekli yazıp çizmeye, kendini geliştirmeye gayret etmiştir. Son derece kültürlü ve modern bir yapıya sahip bir ailede yetişmiş olması ise Uçuk için büyük bir şanstır. Vehbi Bey'in emekliliği sonrası Uçuk ailesi İstanbul'a yerleşir. Burada tiyatro, sinema ve şiir gibi birtakım yeni ilgi alanları edinen yazar, Servet-i Fünun matbaasının ortağı olan Muratza Sadık Kâğıtçı ile üçüncü evliliğini yapar. Yıllardır aradığı mutluluğa yapmış olduğu bu evlilik ile erişen Uçuk, yazarlık kariyerini de bu dönemde çok verimli bir şekilde sürdürür. Bir süre sonra ailesini ve eşini kaybeder. Uçuk, yaşama tutunmak ve bu acılarını unutabilmek adına inatla yazmaya devam eder. Türk edebiyatının, bilhassa çocuk edebiyatının öncü isimlerinden olan Cahit Uçuk, 1935'te başladığı yazarlık serüvenini, 7 Kasım 2004 tarihinde İstanbul'da son nefesini verene kadar sürdürür.

Cahit Uçuk'un Edebî Kişiliği

Uçuk'un edebî kişiliğinin oluşumunda ailesinin büyük etkisi olmuştur. Babasının Hüseyin Cahit Yalçın'a ve Servet-i Fünun dergisine olan hayranlığı Uçuk'a verilen ismin belirlenmesinde etkili olduğu gibi edebî şahsiyetinin oluşmasında da önemli bir rol oynamıştır. Hem yetişkinlere hem çocuklara yönelik eserler yazmakla yazarlık kariyerine başlayan Uçuk, yaşamının son otuz senesini ise özellikle çocuk okurlara yönelik yazmaya adanmıştır. Eserlerinde genellikle sevgi, analık duygusu, Allah inancı, fedakârlık, birlik ve beraberlik, Anadolu'nun problemleri, kadın hakları, kadının toplumdaki yeri, ailenin kutsallığı, vatanına ve milletine bağlılık, hayvanseverlik, iyilik, doğruluk, dürüstlük, dayanışma, sadakat, yardımlaşma, doğanın güzelliği ve çalışkanlık gibi konuları işlemeye gayret etmiştir. Eserlerinde sade ve anlaşılır bir dil kullanması, samimi ve akıcı bir üslûba sahip oluşu, konu seçimindeki başarısı ve olay örgüsünün sağlamlığı gibi unsurlar, yazarın severek okunmasını sağlamıştır. Yazın hayatına ilk olarak şiir türü ile başlayan Uçuk, Abdülhak Hâmid Tarhan ve Nazım Hikmet gibi tecrübeli isimlerin tavsiyeleri üzerine nesir alanına yoğunlaşır. Bunun üzerine yazarın "Bir Masal ki Herkes Okumalı" başlıklı ilk

yazısının 14 Şubat 1935 tarihinde Yarım Ay isimli dergide yayımlanması, sonrasında ilk hikâyelerinin Cumhuriyet gazetesi tarafınca neşredilmeye başlanması ile 1935 yılında Uçuk'un yazarlık serüveni gerçek anlamda başlamış olur. Yazarın hikâyeleri “Yedi Gün”, “Resimli Ay”, “Yarım Ay”, “Perşembe”, “Yıldız”, “Salon” adlı dergiler ile “Tan” ve “Cumhuriyet” adlı gazetelerde yayımlanır. Ayrıca Uçuk ismi zamanla Servet-i Fünun dergisinde de yerini alır. Uçuk'un çocuk eserleri, Çocuk Esirgeme Kurumunca “Uçuk Yayınları” adı altında yayımlanır. Kimi eserleri de Kültür Bakanlığınca basılır. Yazar, “Yalçın Kayalar ve Gümüş Kanat romanlarımı yazarken yarım kalan anneliğimin acıları, evlat sevgisine dönüşmeyen duygular ile çok sevdiğim vatanımın çocuklarına ışık ışık, sıcacık, nasihat vermeyen, sadeliğe özendiren, sevdiren duygular verecektim.” (Uçuk, 2003: 43) sözleri ile eserlerini yazma amacını ifade etmiştir. “Güneş Kokusu” adlı eseri ise yazarın ilk büyük romanıdır. Uçuk, “Mavi Ok” adlı romanını ebeveynlerine; “Doğanın Armağanı” adlı eserini de yeğeni Alp Üçok'a ithaf etmiştir. Yazarın “Sihirli Bilezik”i piyes dalında yazmış olduğu önemli bir eseridir. “Cahit Uçuk, iki ödüllü olan bir yazardır. İlk ödülü, ‘Türk İkizleri’ dolayısıyla aldığı ‘Hans Christian Andersen Liyakat Diploması (1958)’dır. Türk-Amerikan Derneği’nce bir senenin kadını seçilecek şeref ödülüne layık görülmüştür. 1999 yılında merhum Turgut Özal’ın elinden, çocuk edebiyatına katkılarından dolayı ‘Türk Çocuk Vakfı Onur Ödülü’nü almıştır. 1995 yılında da on dördüncü TÜYAP Kitap Fuarı’nda 60. yazı yılını kutlamasının anısına şeref ödülüyle onurlandırılmıştır.” (Doğan, 1999: 36). Çocuk Yayınları Derneği tarafından 1977 senesinde ise Uçuk’a şükran plâketi takdim edilirken ayrıca çocuk edebiyatı alanına yaptığı katkılar ve anı türündeki başarılarından ötürü 2001 yılında “Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü”ne layık görülmüştür. Yazmanın tutkuya dönüşmüş somut hâlini temsil eden Uçuk, ömrünün sonuna kadar yazmayı sürdüreceğini şu cümlelerle ifade eder: “Ellerim kalem tutuncaya kadar sizlere hep yazacağım vaadimi de tutacağım. Ve hep yazacağım... Kitap yazmak herhalde sıradan bir iş değildir, ama bu yazma işini sürdürmek büyük bir sevgi ve tutkudur ve bazı insanlara verilmiş buyrukların sonuçlarıdır. Sadece heves, özenmek, arzulanmakla hiçbir ilişkisi de yoktur. Böylece hayallerin, rüyaların sundukları konuları yazıp çizerek geçirilen vakitler nasıl da çabuk tükenmekte. Yılların yazmak dışında kalan zamanlarını da yine faydalıya, güzele, sevinçliye harcamak gerekli. Yaşamın bir dakikasını bile boşa geçirmemeli diyorum.” (Uçuk, 1995: 75). Asla bitmeyen bir edebiyat sevgisi ve yazma aşkıyla dolup taşan altmış dokuz yıllık yazın hayatına roman, hikâye, tiyatro, anı, masal ve şiir gibi farklı metin türlerinden birçok yapıt sığdırmış olan Cahit Uçuk, Türk edebiyat tarihinin yeri doldurulamaz edebiyatçılarından biridir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma deseninde olan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, toplum bilimlerinin bazı alanlarında görüşme ya da gözlem yoluyla bilgi toplanamadığı durumlarda o alanlardaki dokümanların incelenerek bilgi edinilmesidir (Alnaçık ve İslamoğlu, 2016: 224).

Çalışma Materyalleri

Çalışma materyalleri olarak seçilen eserlerin künyeleri aşağıda sunulmuştur:

Uçuk, C. (2016). *Türk İkizleri*. İstanbul. Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Uçuk, C. (2020). *Gümüş Kanat*. İstanbul. Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Yazarın “Gümüş Kanat” (1962) isimli çocuk romanı “MEB 100 Temel Eser Listesi’nde (İlköğretim)” yer almaktadır. İngilizce, Japonca, Farsça gibi birçok dünya diline çevrilmiş olan yazarın ilk çocuk romanı “Türk İkizleri” (1937) ise Uluslararası Çocuk Kitapları Birliği’nin düzenlemiş olduğu “Hans Christian Andersen Yarışması”nda (1958) şeref listesine girmeye hak kazanarak ulusal alanda olduğu kadar uluslararası alanda da Uçuk’a ün kazandıran ödüllü bir eserdir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın ilk adımı, araştırmanın veri kaynaklarını belirlemek olmuştur. Bu amaçla alanyazın taraması yapılarak sevgi değerini konu edinen tez, makale ve kaynak kitap incelemelerinde bulunulmuştur. Alanyazın taraması sonrası çalışmanın inceleme materyalleri olan “Gümüş Kanat” ve “Türk İkizleri” isimli eserler ve amaca hizmet eden diğer kaynak kitaplar internet yoluyla temin edilmiştir. Gerçekleştirilen bir ön okuma ile eserlerin çocuk psikolojisine ve değerler eğitimiye uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Eserlerin bu kriterlere uygunluğuna dair kanaat getirildikten sonra

söz konusu eserler birçok kez okunarak sevgi değerine ilişkin tespitlerde bulunulmaya çalışılmıştır. Gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda elde edilen veriler fişleme yöntemiyle kayıt altına alınıp tasnif edilmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" ve "Türk İkizleri" adlı eserlerinde işlenen sevgi değerine dair verilerin analizi aşamasında "Betimsel Analiz Yaklaşımı"na başvurulmuştur. Eserler ayrıntılı bir şekilde okunmuş ve sevgi değeri ile bu değere bağlı alt değerler taranarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda eserlerden elde edilen bulgular, içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın son basamağı olan değerlerin tasnifi aşamasında ise fişleme ve kodlama yöntemleri tercih edilmiştir. Verilerin analizini ve okunmayı kolaylaştırmak için soy bağı ilişkilerini içeren eserlerin baş harfleri ile kısaltma yoluna gidilerek eser isimleri kodlanmıştır. "Gümüş Kanat" adlı eser "GK"; "Türk İkizleri" adlı eser ise "Tİ" şeklinde kodlanmıştır.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışmanın verileri doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Bundan dolayı etik kurul onayı gerektirmemektedir.

BULGULAR

Bu bölümde, çalışmanın materyalleri olan "Gümüş Kanat" ile "Türk İkizleri" adlı çocuk romanlarının "sevgi" değeri ve ona bağlı alt değerlerin incelenmesi neticesinde elde edilen bulgulara ilişkin örnek kullanımlara değinilerek verilmek istenen iletiler yorumlanmıştır. Uçuk'un söz konusu eserlerinde işlendiği tespit edilen "sevgi" değeri; "insan sevgisi", "aile sevgisi", "doğa sevgisi", "hayvan sevgisi", "vatan sevgisi", "kitap ve okuma sevgisi" şeklinde alt başlıklar hâlinde ele alınmıştır.

Sevgi Değeri

Türkçe Sözlük'ün "İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu." (TDK, 2011: 2081) şeklinde tanımladığı ve diğer değerlere temel oluşturma niteliği taşımasından ötürü "değerler eğitiminin temeli" diye nitelendirilen "sevgi" değeri evrensel bir değerdir. Akarsu (1984: 154) "sevgi" kavramını, "Hoşa giden bir şeye eğilim, tutkuya kadar varabilen bir ruh durumu." şeklinde tanımlarken Ayverdi (2005: 2759), "İnsanı karşılık beklemeden yakın ilgi, dostluk, şefkat, bağlılık göstermeye yönelten ve fedakârlıkları göze aldırarak kadar güçlü olabilen duygu." ve Hökelekli (2013: 83) ise "Sevgi, insanları birbirine yaklaştıran ve kaynaştıran, içsel olarak bağlayan doğal, ruhsal bir eğilim." şeklinde tanımlamıştır.

Kişinin önemli psikolojik gereksinimlerinden biri de sevmek ve sevilme duygusudur. Psikolojik ve bedensel hastalıkların çoğu sevgisizlik nedeniyle ortaya çıkmıştır. Sevmeyen, çevresi tarafından sevilip benimsenmeyen bir insan, bütün silahlardan daha zarar verici ve tehlikelidir. Dolayısıyla sevgi, güzelliğe temel oluştururken sevgisizlik birçok tutarsız davranışı, olumsuz durumu beraberinde getirmektedir.

Kâinattaki her şeyin özü ve temeli konumunda olan "sevgi" değerine Türk kültüründe de İslam dininde de çok büyük önem verilmiştir ve insanlar sevme ve sevilme teşvik edilmiştir. Hz. Muhammed'in Sallallahu Aleyhi ve Sellem (SAV) birçok hadis-i şerifinde insanların sevgiye davet edildiği görülebileceği gibi "Biriniz kardeşini (Allah için) seviyorsa ona sevdiğini söylesin." (Ebu Davud, Edeb, 122) ile "Kişi, sevdiği ile beraberdir." (Buhârî, Edeb, 96; Müslîm, Birr, 165) hadis-i şeriflerinde de bu durum net bir şekilde görülebilmektedir. Sevgi şairi olarak tanınan Yunus Emre'nin "Gelün tanışık idelüm işün kolayın tutalum/ Sevelüm sevilüm dünyeye kimse kalmaz" (Gölpınarlı, 1943) dizeleri de sevginin insan hayatındaki yeri ve önemini ifade eden çok güzel örneklerdendir. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Hacı Bektaş-ı Velî de "sevgi"yi yaşamın merkezine oturtan önemli şahsiyetlerdendir. Uçuk da sevgi değerine çok büyük önem vermiştir. Bu değer "Gümüş Kanat" ve "Türk İkizleri"nde açıkça görülür. Uçuk'un eserleri değer sayısı ve çeşitliliği açısından çok zengin olmakla birlikte merkeze oturtulan değer her zaman "sevgi" olmuştur.

İnsan Sevgisi

Bütünleştirici ve evrensel bir değer olan sevgi değeri, insanlığın ortak değerlerindedir. Bu sebeple din, dil, ırk ve fikir ayrımı gözetilmeksizin her insana sevgiyle yaklaşılmalıdır. Ahmet Yesevi,

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre gibi maneviyat önderleri de din, dil, ırk ve fikir ayrımı gözetmeksizin bütün insanlara sevgiyle yaklaşmış insan sevgisini eserlerinde her zaman vurgulamışlardır. Ergen (2019), insanoğlunun sevip sevilebildiği ölçüde huzuru, mutluluğu, hoşgörüyü, saygıyı ve başarıyı yakalayabileceğini; yaşamın anlamına ve tadına ise yine sevgi ile varabileceğini ifade etmiştir. Sevginin hâkim olduğu topraklarda merhamet, adalet, hoşgörü, dayanışma ve saygı hüküm sürecek iken sevgisizliğin hüküm sürdüğü topraklarda ise tahribatlar, savaşlar ve yıkımlar olacaktır. Söz konusu yıkım ve tahribatlar kimi zaman ülkelerin, devletlerin ve milletlerin yıkımı şeklinde gerçek anlamıyla zuhur edecekken kimi zaman da bireyin kendi mağlubiyeti, kişisel değerlerini yitirmesi ve psikolojik çöküntü şeklinde ortaya çıkacaktır. Bu sebeple kişi, tüm bu olumsuzlukları önleyebilmek adına gönlünü sevgi ile doldurmalı, çevresindeki insanlara sevgiyle yaklaşmasını bilmelidir. Cahit Uçuk da eserlerinde bu değeri sıkça vurgulayarak çocuk okurlara bu yönde iletiler verip onların gönüllerinde sevgi tohumlarının yeşermesine vesile olmaya çalışmıştır.

Uçuk, “Gümüş Kanat” adlı çocuk romanında insan sevgisini genellikle romanın başkarakteri olan Kemal ve onun ailesi üzerinden işlemeye çalışmıştır. Kemal ve ailesinin, çevresindeki insanlara karşı sevgi dolu oluşları ve onlar tarafından da çokça sevilip sayılmaları, insan sevgisini örnekleyen durumlar olarak sunulmuştur. Uçuk’un “Gümüş Kanat” adlı çocuk romanında “insan sevgisi” değerine dair tespit edilen bulgulardan bazıları şu şekildedir:

Kemal’in babası Celil Bey, bir matbaada çalışmaktadır ve iş yerindeki bütün arkadaşlarına sevgiyle yaklaştığı gibi kendisi de iş arkadaşları tarafından çokça sevilip değer gören saygın bir kişiliktir. Uçuk, şu örnek ile insanın, çevresindeki insanlara kendisini sevdirebilmesinin önemine dikkat çekmek istemiştir:

“... İnsanın beraber yaşadığı, beraber çalıştığı kimselere kendini sevdirmesi ne iyi idi. Babasını iş çevresinde herkes seviyordu.” (GK, 174).

“... Nevzat Bey’in sarı yüzünde birer dert gölü hâlinde hep yaşlı duran gözleri Kemal görününce gülümserdi. Yaşlar, içinde duyduğu sevgi ile kururdu. Söylememişti ama Kemal, kendisini ölen oğluna benzettiğini biliyordu.” (GK, 49) örneğinde ise Kitapçı Nevzat Bey ile Kemal arasındaki eşsiz sevgi bağına dikkat çekilmiştir. Bütün ailesini Erzincan depreminde kaybettiği için şu an yapayalnız bir hayat süren Nevzat Bey, Kemal’e karşı her zaman farklı bir sevgi hissetmiş ve onu ölen oğlu gibi görüp sevmiştir. Kemal de Nevzat Bey’i bir baba sıcaklığı ile sevip saymıştır.

Uçuk’un “Türk İkizleri” adlı çocuk romanında ise “insan sevgisi”ne dair iletiler daha çok romanın başkarakteri olan Fatma bibi, eşi Hasan Onbaşı ve ikiz çocukları Durak ile Parlak üzerinden verilmeye çalışılmıştır. Fatma bibi ve aile bireylerinin hem Abuğ Hasan ile hem de komşu ve akrabaları ile olan karşılıklı sevgi durumları, eserde insan sevgisini örnekleyen durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Eser bazında “insan sevgisi”ne dair ulaşılan bulgulardan bazıları şu şekildedir:

Abuğ Hasan’ın Hasan Onbaşı için sarf ettiği sözler, Hasan Onbaşı’nın sahip olduğu güzel meziyetlerinden ötürü sevilip sayıldığını göstermektedir:

“... Babanız Hasan Onbaşı, güler yüzlü, iyi yürekli, namuslu, korkusuz bir adamdı. Onu hem sayar hem severdim.” (Tİ, 56).

Hasan Onbaşı’nın eşi Fatma bibi ise eşinin bütün köy halkı tarafından çokça sevilip sayıldığını şu sözleri ile dile getirmektedir:

“Fatma bibi dalgın dalgın uzaklara baktı:
- Onu yalnız ben değil, bütün köy severdi. Dönmeyen yollara gittiğinden beri yüreğimin bir köşesi ateş gibi yanıp duruyor.” (Tİ, 193).

Aile Sevgisi

Sevgi değerinin bir diğer alt değeri olan aile sevgisi ise kişinin hayatta ilk önce edindiği sevgi çeşididir. Kişi, dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren önce annesinin sıcaklığını hisseder ve bu sıcaklığın etkisi ile sevgi, merhamet, şefkat ve güven gibi duygularla ilk kez tanışmış olur. Anne ile kurulan sevgi bağı ikinci sırada ise baba sevgisi takip eder. İlk kez annesi ile tanışmış olduğu bütün değer ve duyguları, babasından gördüğü sevgi ve alâka ile bir kez daha pekiştiren çocuk, ilerleyen dönemlerde ise aynı zamanda ilk arkadaşlık ve dostluk duygularının da pekişmesini sağlayan kardeş sevgisi ile tanışır. Karşılıklı sevgi, saygı ve güven dolu bir ailede büyüyen çocuklar; hayata sınıksız tutunan, ayakları yere sağlam basan, yaşama sevgisi ile dolu, sağlam karakterli ve özgüvenli bireyler olarak yaşamlarını sürdürürler. Sevgisiz bir ortamda büyüyen çocuklar ise kindar, özgüvensiz, karamsar ve umutsuz bireyler olarak varlıklarını sürdüreceklidir. Bundan dolayıdır ki, aile sevgisiyle yetişmenin önemi çok büyüktür.

Sevginin hüküm sürdüğü bir ailede büyüyen Cahit Uçuk, çocuk bireylerin yaşamı ve gelişimi için sevginin taşıdığı önemin bilincinde olup eserlerinde de bu değeri işlemeye gayret etmiştir. Uçuk, romanlarında birbirlerine koşulsuz bir sevgi ile bağlı olan, birbirlerinin derdi ile dertlenip mutluluğu ile mutlu olabilen; saygılı, sevgi dolu, anlayışlı, güvenilir, âdil, dürüst, hoşgörülü ve daha birçok güzel erdemi bünyesinde barındıran aile bireyelerine yer vermeye çalışmıştır. Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" adlı çocuk romanında "aile sevgisi" değerine ilişkin tespit edilen bulgulardan bazıları şu şekildedir:

Eserin başkarakteri olan Kemal'in anne ve babasının birbirlerine ve biricik oğullarına karşı besledikleri sevgi; Kemal'in ebeveynlerine olan sevgisi ve ebeveynlerinin birbirleriyle olan muhabbetleri dolayısıyla Kemal'in mutlu hissetmesi, aile sevginin önemine dikkat çekmektedir:

"Annesi ile babasının sevgi dolu bakışlarını üzerinde hissetmek, ders çalışırken onların alçak sesle konuşmalarını duymak, başını çevirdikçe gülümsediklerini görmek... Bu gece fazla bir isteği yoktu." (GK, 24).

Ailenin temelini ve birçok güzel değerini koşulsuz bir sevgiye dayandığı ve bu sevginin yaşatılması için de büyük bir özen gerektiği şu cümlelerle ifade edilmiştir:

"Celil ve Süzen kahkahalarla gülüyorlardı. - Ya... Evlat! Senin ailenin temeli güzel ve tertemiz bir sevgi ile atılmıştır. Sevginin yaşaması için, eşsiz bir çiçeğe gösterilen bakım gibi özeniş lazımdır. Annenle ben birbirimize saygı, muhabbet ve şefkatle muamele ederiz..." (GK, 142).

Cahit Uçuk'un "Türk İvizleri" adlı çocuk romanında "aile sevgisi" değerine ilişkin tespit edilen bulgulardan bazıları ise şöyledir:

"Türk İvizleri"nde Fatma bibi ve ailesi, her daim birbirlerine koşulsuz bir sevgiyle bağlı; iyi günde, kötü günde hep birbirlerinin destekçisi olan, saygı ve sevgiyi hayatlarının merkezine oturtan örnek bir aile olarak sunulmuştur:

*"Durak, gözleri alevlerde, dalgın dalgın düşünüyordu:
- Ana, babamız hangimizi daha çok severdi?
- İkinizi de çok severdi. Bana, her zaman, Fatma derdi, bu çocukların biri sağ gözüm, öbürü sol gözüm. Ben ölürsem sana emanet olsunlar..."* (Tİ, 55).

Eserde işlenen anne-çocuk sevgisini örnekleyen en güzel kullanımlardan biri de şudur:
"- Anam damda döşeklerin altına serdiğimiz eski hasır bize verir mi dersin? - Verir, niye vermesin? Anam, dünyanın en iyi analarından biridir. Hangi sözümüzü tutmaz, hangi dileğimizi yapmaz?..." (Tİ, 125).

Doğa Sevgisi

Her canlı, tabiat ananın şefkatli kolları arasında hayat bulur. Doğa sevgisi, küçük yaştan itibaren çocuklara aşılanmalıdır. Tıpkı insanlar gibi tabiatın bir parçası olan bitkiler, ağaçlar vb. bütün canlıların da yaşama hakkına sahip oldukları; doğanın, dünya ve insanlık adına taşıdığı önem çocuklara anlatılmalıdır. Uçuk da eserlerinde tabiat sevgisi, tabiat ananın cömertliği ve güzelliği, canlıları ve ekolojik dengeyi korumanın önemi gibi konulara yer vererek doğanın insanlar için ifade ettiği şeyi bazen doğrudan, bazen dolaylı yollardan vurgulamaya çalışmıştır. Uçuk, eserlerinde doğa sevgisini işleyerek çocuklara ağaçları dikme ve koruma; doğayı sevme, koruma ve ona sahip çıkma bilincini kazandırmak istemiştir. Uçuk'un "Gümüş Kanat" adlı çocuk romanında "doğa sevgisi" değerine ilişkin tespit edilen bulgular şu şekildedir:

"...Matbaanın çatısını aşan koca çınarları çok severdi. İşine ilk başladığı zaman yeşil yaprakları canlı canlı idi. Şimdi rüzgârda sallanan son yapraklar soluk renkleri ile soğuktan üşüyorlardı..." (GK, 99).

"Buğulu sabahlar, renkli akşamlar, kar beyazı ile ağaran, yağmurlarla yıkanan, yeşili sararıp yeniden doğan, kırlarında ekinler, dallarında yemişler, fidelerinde sebzeler, çingirakları ötüşen koyun sürüleri, ağlarda gümüş kıvranımlarla insanların yaşaması için ölen balıklar. Güzel dünya... İçinde yaşadığımız dünya ne kadar güzeldi... Kâinatı, dünyayı düşünmek de güzeldi." (GK, 123).

Uçuk'un "Türk İvizleri" adlı çocuk romanında "doğa sevgisi" değerine ilişkin tespit edilen bulgular şu şekildedir:

"Fatma bibi, kızının huyunu bilirdi. O daha küçükken bile suyu, dere oyunlarını severdi." (Tİ, 14).

"Çıktığı kavağın en tepesine tırmanan Durak, arkadaşlarına seslendi: - Hey çocuklar! Yeter artık. Koparmayın! Ağaçlar kamçı gibi çırılçıplak kalacak!..." (Tİ, 50).

Hayvan Sevgisi

İnsanoğluna kimi zaman en yakın arkadaşından daha yakın bir arkadaş, bazen sadık bir dost; kimi zaman ise evini paylaştığı bir ev arkadaşı, birlikte eğlenebildiği bir oyun arkadaşı, bazen bir yardımcı, bir yoldaş, hatta bir koruyucu konumunda olan hayvanlara karşı bilinçli, duyarlı, düşünceli, merhamet ve şefkat sahibi, yardımsever, saygılı bireyler yetiştirmek için çocuklara küçük yaşlardan itibaren hayvan sevgisi aşılanmaya çalışılmalı, her fırsatta hayvanların önemine vurgu yapılmalıdır. Güven (2014: 36), “hayvan sevgisi” değerinin çocuklar için önemine şu sözleriyle dikkat çekmeye çalışmıştır: “İnsanoğlu, içerisinde yaşadığı dünyada tek başına var olmamaktadır. Onunla birlikte aynı hayatı paylaşan bir diğer canlı grubu ise hayvanlardır. İnsanların var olduğu ilk zamandan bugüne insanlara faydası olan hayvanlar, kimi zaman bir insanın en büyük yardımcısı, kimi zamansa insanın en sadık dostudur. Bu nedenle insanoğlu, aynı hayatı paylaştığı bir diğer canlı türü olan hayvanlara da ilgi ve sevgi göstermelidir.”

Uçuk da eserlerinde bu değeri işlemeye gayret etmiştir. “Gümüş Kanat” adlı çocuk romanında “hayvan sevgisi” değerine ilişkin tespit edilen bulgulardan bazıları şu şekildedir:

“Kanatlarına gümüş yıldızlar sürülen küçük kuş ufak halkalar çizerek başının üstünde dönüyordu. Kemal ona büyük bir sevgi duyuyordu. Bu, onun sevgili arkadaşı ‘Gümüş Kanat’ı.” (GK, 76).

“... Kedilere bayılırdı. Köpek de severdi ama annesi ancak bahçeli bir evleri olursa bir köpek alabileceklerini söylemişti.” (GK, 88).

Uçuk’un “Türk İkizleri” adlı çocuk romanında “hayvan sevgisi” değerine ilişkin tespit edilen bulgulardan bazıları ise şu şekildedir:

“Parlak, yumuşak örtülerin altından kocaman gözlü, ıslak dudaklı, ipek tüylü başını çıkaran buzağıya eğilmiş, hem öpüyor, hem söylüyordu: - Benim güzel kızım!.. Sana hep ben bakacağım. Ben besleyeceğim...” (Tİ, 106).

“Tok ıslaktı. Gözleri sevinç içinde parlayarak, küçük kızın yatağına atıldı. Parlak, çıplak kollarını, köpeğinin ıslak boynuna dolayıverdi. Tok’un kocaman pembe dili, kızın yanaklarını yalıyordu. Fatma bibi, Abuğ Hasan, Durak, gülümseyerek küçük kızla köpeğin sevgisine bakıyorlardı.” (Tİ, 182).

Vatan Sevgisi

Bir milletin üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası şeklinde tanımlanabilecek olan toprağın yalnızca bir toprak parçası olmaktan öteye götürülüp ona kutsal bir anlamın ve millî bir değer atfedilmesi, o milletin tarihi ve kültürü ile yakından ilişkilidir. Bu sebeple çocuklara daha küçük yaşlardan itibaren kültür ve tarih bilinci kazandırılarak, vatanını sevip korumanın ve vatani uğruna hiçbir fedakârlıktan kaçınmamanın gerekliliği anlatılmalıdır. Vatanına bağlılığı ve düşkünlüğü ile bilinen Uçuk da eserlerinde vatan sevgisi değerine yer vererek çocuk okurlara vatansever olmanın bilincini kazandırmaya çalışmıştır. Uçuk’un “Gümüş Kanat” adlı eserinde “vatan sevgisi” değerine dair tespit edilen bulgulardan bazıları şu şekildedir:

“... Solda Süleymaniye Camisi heybetle, kurumla tahtına oturmuştu. Camiler, çeşmeler, ata yadigârı eserler Kemal’e heyecan verirdi. Üzerlerinde altın hilal parlayan kubbelere baktıkça göğsünde sıcak bir kaynama başladı. Daha geçen sene babası ve annesi ile müzeleri, camileri gezmişlerdi.” (GK, 50) örneğinde Kemal’in ülkesine ve vatanına olan hayranlığına vurgu yapılmıştır.

“Annesi:

- Vatanımız Cennet kadar güzel! dedi.

Belki Cennet bu vatan toprağı idi...” (GK, 60) örneğinde ise Kemal’in annesi Süzen Hanım’ın vatanına olan sevgisi ve hayranlığına dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

“Türk İkizleri” adlı eserde “vatan sevgisi” değerine dair ulaşılan bulgulardan bazıları şu şekildedir:

“... İlk işim Hasan Onbaşı’yı sormak oldu. Onu kimse görmemiş!.. Belki de ölmüştür, dediler. Dediler amma benim buna aklım ermedi. Onun gibi güçlü kuvvetli, gözü pek, yılmaz, yurdunu seven bir adamın, bir düşman kurşunuyla ölüvereceğine bir türlü inanmadım, hâlâ da inanmam...” (Tİ, 69) örneğinde Hasan Onbaşı’nın güçlü kuvvetli, cesaretli ve vatansever oluşuna, vatani için canı pahasına da olsa savaşıp mücadele verdiğine dikkat çekilerek çocuk okurlara vatansever olma yönünde mesajlar verilmeye çalışılmıştır.

"...Delikanlı olunca, haydi askerlik dediler. Doğuşa gittik. Vatanımıza borcumuzu ödedik..." (Tİ, 109) örneğinde ise askerlik görevini ifa etmenin bir vatan borcu olduğuna vurgu yapılarak okurlara bu yönde bir bilinç kazandırılmaya çalışılmıştır.

Kitap ve Okuma Sevgisi

Çocuklara kazandırılması gereken değerlerden birisi de kitap ve okuma sevgisi değeridir. Çocuğun ileride iyi bir okur ve iyi bir kitap kurdu olmasında, onun küçük yaşta kitapla tanışmasının etkisi büyüktür. "Ağaç yaş iken eğilir." atasözünde de ifade edildiği gibi çocukların eğitimine erken yaşlarda başlanmalı, küçük yaşlardan itibaren çocuklar kitap okumaya teşvik edilmelidir. Cahit Uçuk'un da eserlerinde büyük bir ehemmiyet ve hassasiyet ile üzerinde durduğu değerlerden birisi kitap sevgisi ile okuma aşkı ve alışkanlığıdır. Uçuk'un eserlerinde "okumak" değeri, kitap okumaya istekli oluş ve okuma alışkanlığı edinme şeklinde olduğu gibi okuma yazma öğrenmek, iyi bir okuryazar olmak, talim ve tahsil sahibi olmak gibi şekillerde de tespit edilmiştir. "Gümüş Kanat"ın başkarakteri olan Kemal'in, eser boyunca kitaplara müptela bir çocuk olarak sunulması, biriktirdiği harçlıkları ile kitap almaya çalışması gibi durumlar eserde işlenen kitap ve okuma sevgisinin en somut örneklerindedir. Bunun yanında, Kemal'in kitapları kendine dost edinmiş olması, Kitapçı Nevzat Bey ile aralarındaki dostluk ve Nevzat Bey'in Kemal'e kimi zaman ödünç kimi zaman ise hediye kitaplar vermesi, Kemal'in okumaya ve araştırmaya meraklı bir kişilikte olması, okuyup başarılı bir mühendis olmak istemesi, tıpkı Kemal gibi ailesinin de kitaba ve okumaya değer vermesi gibi durumlar da yine kitap ve okuma sevgisi değerine ilişkin eserde sunulan diğer durumlardır. "Türk İkizleri" adlı kitapta ise; Parlak ve Durak isimli ikiz kardeşlerin okumaya karşı duydukları ilgi ve sevgileri, okuyup büyük insan olma hayalleri, okuma yazma bilmeyen büyüklerine -özellikle de Abuğ Hasan'a- okuma yazma öğretmeye çalışmaları, eserde kitap ve okuma sevgisine dair tespit edilen en somut örneklerdir. Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" adlı çocuk romanında "kitap ve okuma sevgisi" değerine ilişkin tespit edilen bulgulardan bazıları şu şekildedir:

"... Çocuğunun istikbâli için neler yapması gerektiğini birer birer sıralıyordu. Ne yapay yapacak, oğlunun tahsiline devamını sağlayacaktı. Kemal'in okuması lazımdı. Muhakkak okumalı... Hem de en iyi mekteplerde." (GK, 127) örneğinde Kemal'in annesi Süzen Hanım'ın, oğlu için plânladığı güzel gelecek ve oğlunu okutma hayallerine vurgu yapılarak hem okumanın önemine ve güzelliğine hem de örnek bir ebeveyn olarak çocuklarının tahsiline önem vermenin gerekliliğine dikkat çekilmek istenmiştir.

"... Sonra yeni çıkan kitaplar hakkında konuşacaklardı. Bir kitap beğenince "Al, götür oku! Sonra geri getirirsin," diyecekti. Kemal, "Yoo, Nevzat Bey! Artık büyüdüm, kitap alınca kitaplığıma girmeli!" cevabını verecekti." (GK, 180) örneğinde ise Kemal'in kitaplara karşı duyduğu sevgi görülmektedir.

Cahit Uçuk'un "Türk İkizleri" adlı çocuk romanında ise "kitap ve okuma sevgisi" değerine ilişkin tespit edilen bulgulardan bazıları şu şekildedir:

Okuma yazma bilmeyen Abuğ Hasan, bu durumun hissettirdiği eksikliği ve bu durumdan kaynaklı yaşadığı sorunları Fatma bibiye şu sözleriyle ifade eder:

"... İşte Fatma bibi, yüreğimin bir köşesi bu dertle yanar durur. İnsan okumayı bilse, boş zamanında hiç canı sıkılmaz, açar kitabını okur; okumak adama dünyayı öğretir, geçmiş de görmüş gibi bilgili eder. Bir adam, yüreğinde bu yoksuzluğu duydu mu en keyifli zamanında bile bütün bir rahatlık duyamaz!.." (Tİ, 109) Abuğ Hasan'ın bu sözleri, okuma yazma bilmenin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

"Durak, düşünüyordu. Bir büyük adam tavrı ile kardeşine döndü:

- Köyümüzün ilerlemesi için, bizim ilerlememiz gerek. Biz de okumakla ilerleriz. Büyüdüğüm zaman İstanbul'a okumaya gitmek istiyorum. Bunu kaç kere anamla konuştum. Bu düşüncemi o da beğendi." (Tİ, 148) örneğinde ise Durak'ın okuma aşkına dikkat çekilerek büyüyünce İstanbul'a gidip meslek sahibi olmak isteyişine anası Fatma bibinin de destek verdiği ifade edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İlk olarak ailede başlayan değer aktarımı, ilerleyen dönemlerde çocuğun yakın çevresinde ve eğitim kurumlarında devam etmektedir. Eğitim kurumlarında değer aktarımı genellikle öğretmenler, uygulanan programlar ve okutulan eserler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu noktada edebiyatın ve edebî eserlerin rolü ise oldukça fazladır. Çünkü çocuk, okuduğu edebî eserlerden birçok değeri öğrenip o eserin kahramanı ile kendini özdeşleştirerek verilmek istenen eğitsel iletileri alıp içselleştirmektedir. Bu

yüzdendir ki edebiyatçı ve eser seçiminde doğru tercihlerde bulunmak, değerler eğitimi için önem arz etmektedir.

Değer aktarımında çocuk edebiyatının, çocukların iyi birer insan olabilmelerini, istedik davranış geliştirebilmelerini ve olumlu bir kişilik kimliği oluşturabilmelerini sağlamadaki rolü yadsınamaz ölçüde önem arz etmektedir. Çocuk edebiyatı sahasında kaleme aldığı eserleriyle çocuklara yeni ufuklar açtıran yazarlardan birisi de Cahit Uçuk'tur. Cumhuriyet dönemi kadın yazarlarından Cahit Uçuk, yazın hayatına şiir ile başlamıştır. Bir süre sonra nesre yönelerek nesir alanına yoğunlaşan Uçuk, yazarlığının ilk yıllarında hem yetişkinlere hem de çocuk okurlara yönelik eserler kaleme almış olsa da daha sonraları tamamen çocuk edebiyatı sahasına yönelerek çocuk okurlara hitap eden eserler yazmıştır. Cahit Uçuk, değerler eğitimine büyük önem vermiş; değer aktarımına verdiği bu önemi de eserlerinde kimi zaman doğrudan ve açık bir şekilde kimi zaman da dolaylı ve örtük olarak işlemiş olduğu evrensel, millî ve dinî değerlerin varlığı ile ortaya koymuştur. Sevgi dolu bir ailede sevgi ile geçirilen bir çocukluğa sahip olan Uçuk, sevginin değerini en iyi bilen ve en güzel şekilde de aktarabilen yazarlardandır. Eserlerinde birçok farklı değere yer vermiş olsa da onun eserlerinin merkezinde her zaman "sevgi" değeri olmuştur. Bu çalışmanın inceleme nesnelere olarak ele alınan "Gümüş Kanat" ve "Türk İkiizleri" adlı çocuk romanlarında da bütün değerlerin odak noktasının "sevgi" değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazarın "Gümüş Kanat" adlı çocuk romanında 48; "Türk İkiizleri" adlı çocuk romanında ise 61 yinelenme sayısı her iki eserde de en çok işlenen değer "sevgi" olduğu tespit edilmiştir. "Gümüş Kanat" ve "Türk İkiizleri" adlı çocuk romanlarında "sevgi" değerinin varlığı incelendiğinde; yazarın söz konusu eserlerinde bu değer "insan sevgisi", "aile sevgisi", "doğa sevgisi", "hayvan sevgisi", "vatan sevgisi" ve "kitap ve okuma sevgisi" şeklinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Merve Hülya Kibar Furtun'un "Miyase Sertbarut'un Çocuk Öykülerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasında Miyase Sertbarut'un çocuk öyküleri değerler eğitimi bağlamında incelenerek elde edilen veriler tematik sınıflamaya tabi tutulmuştur. Ulaşılan bulgular sonucunda toplam 322 değer 264'ünün kök değerlerle ilişkili olduğu ve bu değerlerden de 52 frekans sayısı en çok sevgi değerine rastlanıldığı belirtilmiştir.

Kılınç ve Akyol (2009) tarafından ortaya konan "İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan 'Sevgi' Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" başlıklı makale çalışmasında 2008-2009 eğitim-öğretim yılında okutulan 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın "sevgi" temalı anlama-anlatma etkinlikleri incelenmiş fakat "sevgi" değerine yönelik doğrudan bir kazanıma rastlanılamamıştır, temaya dair iletiler örtülü bir şekilde verilmeye çalışılmıştır.

Yeniay (2019) ise "Behiç Ak'ın Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında Behiç Ak'ın 2008 yılına kadar yayımlanmış olan hikâyelerini değerler eğitimi açısından ele almış ve ulaştığı bulgular neticesinde en fazla işlenen değer "sevgi" değeri olduğunu kanıtlamıştır.

Uçuk, eserlerinde "insan sevgisi"ni birçok yerde vurgulayarak çocuk okurları, insanları sevmeye davet etmiştir. Sevginin yaşatıldığı yerlerde saygının, hoşgörünün, güvenin ve daha birçok güzel değer de yaşatılacağı; sevgisizliğin hâkim olduğu topraklarda ise kavgaların, küslüklerin, savaşların vb. birçok olumsuzluğun hüküm süreceği gerçeğinden hareketle Uçuk, eserleri aracılığıyla çocuk okurlara "insanı, insan olduğu için sevmek" mesajını vermeye gayret etmiştir.

Uçuk, eserlerinde genellikle mutlu aile tablolarına yer vermeye çalışmış, temeli sevgiye dayanan bir ailenin ne kadar sağlam ve güçlü olabileceğini her fırsatta vurgulamaya çalışmıştır. "Gümüş Kanat" ve "Türk İkiizleri" adlı eserlerinde de özendirilecek türden anne-çocuk, baba-çocuk, karı-koca, kardeş ilişkilerine sıklıkla yer vererek anne sevgisi, baba sevgisi, eş sevgisi, kardeş sevgisi gibi değerleri çocuklara aktarmaya gayret etmiştir.

Uçuk, "doğa sevgisi" değerini ise daha çok, ağaçları sevmek ve koruma eylemi üzerinden aktarmaya çalışmıştır. Yazar, tabiat ananın cömertliği ve güzelliğine vurgu yaparak çocuklara doğayı sevmek, ağaçları sevmek ve koruma, hiçbir canlının yaşam hakkını elinden almama gibi iletiler vermeye özen göstermiştir.

Uçuk, "hayvan sevgisi" değerini "Gümüş Kanat" adlı eserde karakterlerin ölümden kurtarıp baktıkları ve ardından da azat ettikleri "Gümüş Kanat" adlı bir kuş üzerinden aktarmaya çalışırken "Türk İkiizleri" adlı eserde ise Fatma bibi ailesinin bakımını üstlendikleri hayvanlar üzerinden vermeye çalışmıştır. Eserlerde hayvanları, insanların en sadık dostları olarak gösteren ve çocuk kahramanlar ile hayvanlar arasında koşulsuz bir sevgi ile ortaya çıkan özendirici bir dostluk ilişkisine yer veren Uçuk, bu yolla çocuk okurlara hayvanları sevip sahiplenme, onları koruma şeklinde iletiler vermeye çalışmıştır.

Vatanına bağlılığı ve düşkünlüğü ile bilinen Uçuk, eserlerinde de "vatan sevgisi" değerini işleyip çocuklara "vatansever" olarak vatanını sevip koruma, vatani uğruna hiçbir fedakârlıktan kaçınmama, ülkesinin sahip olduğu güzelliklerin farkında olma gibi mesajlar vermeye çalışmıştır.

"Kitap ve okuma sevgisi" değeri ise, Uçuk'un eserlerinde doğrudan ve açık bir şekilde verdiği ve "sevgi" değerine bağlı diğer bir alt değerdir. Uçuk, her iki eserde de kitap sevgisine yoğun bir şekilde yer vermiştir. Kitap sevgisi, kitap okuma alışkanlığı, okuma-yazma bilmenin güzelliği, meslek sahibi olmanın avantajları gibi iletiler, Uçuk'un her iki eserinde de çocuk okurlara vermeye çalıştığı iletilerdir. Yazar, "Gümüş Kanat" adlı eserde tam bir kitap kurdu olan 11 yaşındaki Kemal ile çocukları kitap okumaya teşvik ederken "Türk İkipleri" adlı eserde ise okuma yazması olmadığı için birçok sıkıntı yaşayan Abuğ Hasan üzerinden okuryazar olmanın önemine değinmiş; Durak ile Parlak'ın okuyup meslek sahibi olmaları konusundaki istek ve kararlılıkları üzerinden ise okuyup meslek sahibi olmanın önemine vurgu yapmaya çalışmıştır.

Sevginin insan hayatı için taşıdığı önemin bilincinde olan Cahit Uçuk, eserlerinde sevginin güzelliğini sık sık vurgulayarak çocuk okurları "sevgi"ye davet etmiştir.

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlardan hareketle oluşturulan öneriler şöyle sıralanabilir: Eğitim sisteminin ilk ve nihai gayesi, topluma yararlı bireyler yetiştirmek olmalıdır. Cahit Uçuk'un bu çalışma için tercih edilen "Gümüş Kanat" ve "Türk İkipleri" adlı eserleri, aynı zamanda birçok değerlerin temeli olarak kabul edilen "sevgi" değeri ve bu değere bağlı alt değer sayısı ve çeşitliliği açısından yeterli düzeyde olduklarından söz konusu eserler, belirlenen amaca hizmet etmektedir. Bu sebeple çocukları yaşama hazırlayıp onları topluma kazandıran rol-model konumundaki ebeveynler ve öğretmenler, bu eserlerden rahatlıkla yararlanabilir. Yazarın, "sevgi" değeri açısından zengin ve "çocuğa görelik" ilkesine uygun olan "Gümüş Kanat" adlı eserine Türkçe ders kitaplarında yer verildiği gibi aynı kriterlere sahip olan diğer eserlerine de Türkçe ders kitaplarında yer verilerek çocukların bu eserlerden istifade etmeleri sağlanabilir. Türkçe öğretmenleri tarafından hazırlanacak plân ve programlar doğrultusunda, söz konusu iki eserin belli başlı bölümleri gerçek hayatla ilişkilendirilerek yapılandırmacı eğitim anlayışına paralel bir şekilde derslerde tiyatro, yaratıcı drama, piyes gibi yöntemler eşliğinde sınıfta canlandırılabilir. Bu yolla değer aktarımı daha kalıcı hâle getirilerek öğrencilerin, "sevgi" değerinin insan hayatı için arz ettiği önemin bilincine varmaları sağlanabilir.

Yazarlık Katkısı

Araştırmanın yürütülmesinde birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

Etik Kurul Onay Bilgileri

Bu çalışmanın verileri doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Bundan dolayı etik kurul onayı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1984). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Almıaçık, Ü. ve İslamoğlu, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı Yayıncılık.
- Ceran, D. (2018). *Edebî Metinlerde Değer Öğretimi. Öğretmenliğin Meslekî Değerleri ve Etik*. (Ed. M. Ergün, N. Karabacak, İ. Korkmaz ve M. Küçük). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2010). *Eğitim Sözlüğü*, (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ş. (2010). *Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, A. (1999). *Cahit Uçuk Hayatı-Sanatı-Eserleri*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ergen, G. (2019). Erdemli Bir Kişilik Geliştirme Olarak Eğitim Sürecinin Temel Yapıtaşları: Sevgi, Saygı, Güven. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*, 13(29), 479-510.
- Furtun, M. H. K. (2019). Miyase Sertbarut'un Çocuk Öykülerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serdar Savaş), Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gölpınarlı, A. (1943). *Yunus Emre Divanı*. İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi.
- Güven, A. (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

-
- Kaplan, S. (18.01.2003). *Koca Soyadı Alan Halide Edip'e İnat Cahit Uçuk Oldu*. Hürriyet Gazetesi.
- Kılınç, A. ve Akyol, Ş. (2009). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, The First International Congress of Educational Research, (1-3 May, Çanakkale). Çanakkale.
- Komisyon (2013). *Hadislerle İslam*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Taşpınar, M. (2009). Eğitimde Örtük Program ve Değerler Eğitimi (Ed. C. Demirli). *I. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı, (20-21 Haziran 2009, Elâzığ) İçinde* (s. 25-30). Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Tulumcu, F. İ. ve Tulumcu, F. M. (2015). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Programlarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi*, 13(29), 535-560.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*, (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçuk, C. (1995). *Bir İmparatorluk Çökerken*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uçuk, C. (2003). *Yıllar Sadece Sayı. Silsilename II, Anı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uçuk, C. (2016). *Türk İkiizleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Uçuk, C. (2020). *Gümüş Kanat*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Yeniay, S. (2019). Behiç Ak'ın Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Derya Yıldız), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
-